

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9So/150/2016
Identifikačné číslo spisu: 8015200942
Dátum vydania rozhodnutia: 24.04.2019
Meno a priezvisko: Mgr. Viliam Pohančenič
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:8015200942.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Mgr. Viliama Pohančeniča a členiek senátu JUDr. Judity Kokolevskej a JUDr. Viery Nevedelovej, v právnej veci navrhovateľky: P. J., nar. XX.XX.XXXX, F. XXX/X, R., proti odporkyni: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 21.08.2015, o vdovskom dôchodku, o odvolaní navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 5Sd/75/2015-25 zo dňa 31.03.2016, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove č. k. 5Sd/75/2015-25 zo dňa 31.03.2016 p o t v r d z u j e .

Navrhovateľke právo na náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

Krajský súd v Prešove rozsudkom č. k. 5Sd/75/2015-25 zo dňa 31.03.2016 potvrdil rozhodnutie odporkyne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 21.08.2015 (ďalej aj len „napadnuté rozhodnutie odporkyne“), ktorým odporkyňa podľa § 74 ods. 1, § 60 ods. 3 a § 255 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) zamietla žiadosť navrhovateľky zo dňa 10.04.2015 o vdovský dôchodok z dôvodu nespĺnenia podmienok na jeho priznanie, keďže ku dňu 24.03.2010 nezískal jej zomretý manžel obdobie dôchodkového poistenia v rozsahu určenom zákonom, nakoľko získal iba 12 rokov a 72 dní obdobia dôchodkového poistenia. Účastníkom nepriznal náhradu trov konania.

Krajský súd v odôvodnení rozsudku citoval § 60 ods. 3, § 74 ods. 1 a § 255 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z.. Konštatoval, že tak ako správne uviedla odporkyňa, v konaní nebolo sporné, že nebohý manžel navrhovateľky nebol ku dňu smrti (k 24.03.2010) poberateľom predčasného starobného dôchodku, starobného dôchodku ani invalidného dôchodku. Ku dňu smrti nesplnil ani podmienky nároku na starobný dôchodok, ani nezomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania. Z uvedeného dôvodu nebolo potrebné zistiť, či získal potrebný počet rokov obdobia dôchodkového poistenia na vznik nároku na invalidný dôchodok (skúmanie podmienky upravenej v § 74 ods. 1 písm. b/ zákona č.

461/2003 Z. z.). Vychádzajúc z § 72 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., počet rokov dôchodkového poistenia potrebný na nárok na invalidný dôchodok poistenca vo veku nad 45 rokov je 15 rokov a zisťuje sa z obdobia pred jeho smrťou. S odkazom na § 60 ods. 3 a § 255 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z. dobu zhodnotenú pre účely pozostalostnej dávky od Ministerstva vnútra SR nebolo možné zhodnotiť ako dobu dôchodkového poistenia, lebo to zákon výslovne nepripúšťa. Na uvedený prípad (pozostalostnú dávku) nemožno analogicky aplikovať ani rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 9So/214/2008, keďže ten rieši problematiku iných nárokov.

Proti rozsudku krajského súdu podala navrhovateľka v zákonnej lehote odvolanie navrhujúc, aby odvolací súd zrušil rozsudok krajského súdu a vec vrátil odporkyni na ďalšie konanie. Namietala, že nakoľko ňou uplatňovaná dávka sa odvodzuje od dávky, na ktorú by vznikol nárok jej nebohému manželovi, mala sa odporkyňa ako aj krajský súd riadiť ustanoveniami Dohovoru č. 128 o invalidných, starobných a pozostalostných dávkach, ktorý bol vyhlásený pod č. 416/1991 Zb. (ďalej aj len „Dohovor č. 128“). Odporkyňa mala pri rozhodovaní tiež vychádzať z § 274 zákona č. 461/2003 Z. z. a vysporiadať sa s ním. V osobnom liste dôchodkového poistenia jej zomrelého manžela odporkyňa uviedla, ktoré doby poistenia boli ním uvedené ako doby poistenia v trvaní 12 rokov a 72 dní, pričom sa pri zamietavom rozhodnutí oprela iba o § 72 ods. 1 písm. g/ zákona č. 461/2003 Z. z., avšak výklad tohto ustanovenia nevykonala v intenciách Dohovoru č. 128. Ak by malo zostať v platnosti napadnuté rozhodnutie odporkyne, potom by nedošlo k zhodnoteniu všetkých dôb sociálneho poistenia zomrelého vo všeobecnom systéme, čím zo strany odporkyne došlo aj k porušeniu článku 2 ods. 2 Ústavy SR. Navrhovateľka mala za to, že tak ako u starobných dôchodkov, tak aj u invalidného dôchodku, od ktorého je v súlade s § 74 ods. 1 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z. z. odvodený jej nárok na vdovský dôchodok, mala odporkyňa vypočítať výšku invalidného dôchodku za všetky obdobia poistenia jej nebohému manžela, teda aj za tie, ktoré boli zhodnotené pri priznávaní pozostalostnej dávky Ministerstvom vnútra SR v osobitnom systéme a takto vypočítanú sumu dávky mala v súlade s článkom 33 Dohovoru č. 128 krátiť o už stanovenú dávku podľa osobitného predpisu. Z krátenej dávky zomrelého (z invalidného dôchodku) mala následne určiť výšku vdovského dôchodku pre navrhovateľku. Vzhľadom na skutočnosť, že odporkyňa nepostupovala v intenciách Dohovoru č. 128 a nezhodnotila dobu poistenia zomrelého v trvaní 12 rokov a 72 dní, ktorá nebola zhodnotená pri priznávaní pozostalostnej dávky podľa osobitného predpisu, dochádza k nerovnakému zaobchádzaniu u zomrelého oproti poistencom poisteným iba vo všeobecnom systéme, čo je v rozpore s Dohovorom č. 128. Týmto postupom dochádza aj k nerovnakému zaobchádzaniu s navrhovateľkou, ktorá je rovnako znevýhodnená oproti pozostalým poistencom poisteným iba vo všeobecnom systéme.

Odporkyňa vo vyjadrení k odvolaniu navrhla, aby odvolací súd potvrdil rozsudok krajského súdu z dôvodu jeho vecnej správnosti. Dôvody, ktoré uviedla navrhovateľka v odvolaní, nepovažovala za opodstatnené. Krajský súd správne zistil skutkový stav veci, na základe ktorého ju náležite právne posúdil, pričom nezistil nezákonnosť napadnutého rozhodnutia odporkyne. Ďalej odporkyňa uviedla, že nakoľko pred dňom smrti manžel navrhovateľky získal 12 rokov a 72 dní obdobia dôchodkového poistenia a nezískal do tohto dňa obdobie dôchodkového poistenia najmenej 15 rokov, nie sú splnené podmienky nároku na vdovský dôchodok a žiadosť navrhovateľky bola zamietnutá. Obdobie výkonu služby policajta nie je možné započítať, pretože nie je obdobím dôchodkového poistenia v súlade s § 60 ods. 3 a § 255 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z., podľa ktorého obdobím dôchodkového poistenia nie je obdobie výkonu služby policajta, ak bolo zhodnotené na nárok na výsluhový alebo sirotsky dôchodok podľa zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj len „zákon č. 328/2002 Z. z.“).

Dňom 01.07.2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej aj len „SSP“). V zmysle § 492 ods. 2 SSP odvolacie konania podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj len „OSP“ alebo aj len „Občiansky súdny poriadok“), začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Keďže v prejednávanej veci začalo odvolacie konanie pred nadobudnutím účinnosti Správneho súdneho poriadku, odvolací súd ďalej konal podľa ustanovení Občianskeho súdneho poriadku.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 OSP) preskúmal napadnutý rozsudok a konanie mu predchádzajúce bez nariadenia pojednávania v súlade s § 250ja ods. 2 OSP a dospel k záveru, že odvolaniu navrhovateľky nemožno vyhovieť.

Predmetom konania bolo posúdenie zákonnosti napadnutého rozhodnutia odporkyne o zamietnutí žiadosti navrhovateľky zo dňa 10.04.2015 o vdovský dôchodok.

Podľa § 74 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., vdova má nárok na vdovský dôchodok po manželovi, ktorý:

- a) ku dňu smrti bol poberateľom starobného dôchodku, invalidného dôchodku alebo mal nárok na predčasný starobný dôchodok,
- b) ku dňu smrti splnil podmienky nároku na starobný dôchodok alebo získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok, alebo
- c) zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania.

Podľa § 72 ods. 1 písm. g/ zákona č. 461/2003 Z. z., počet rokov dôchodkového poistenia na vznik nároku na invalidný dôchodok poistenca vo veku nad 45 rokov je najmenej 15 rokov.

Podľa § 60 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z., obdobie dôchodkového poistenia nie je obdobie výkonu služby policajta a profesionálneho vojaka, ak toto obdobie bolo zhodnotené na nárok na vdovský výsluhový dôchodok, vdovský dôchodok, vdovecký výsluhový dôchodok, vdovecký dôchodok, sirotsky výsluhový dôchodok alebo sirotsky dôchodok podľa osobitného predpisu.

Podľa § 255 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z., obdobie dôchodkového poistenia nie je obdobie dôchodkového poistenia fyzickej osoby uvedenej v § 15 ods. 1 písm. c/ a obdobie výkonu služby policajta, profesionálneho vojaka a vojaka prípravnej služby, ktoré boli získané do 31.12.2003, ak boli zhodnotené na nárok na vdovský výsluhový dôchodok, vdovský dôchodok, vdovecký výsluhový dôchodok, sirotsky výsluhový dôchodok alebo sirotsky dôchodok podľa osobitného predpisu.

Nebolo sporné, že nebohý manžel navrhovateľky ako príslušník PZ získal 27 rokov, 2 mesiace a 11 dní služby, na základe čoho mu vznikol nárok na výsluhový dôchodok z osobitného systému sociálneho zabezpečenia policajtov a vojakov podľa zákona č. 328/2002 Z. z.. Taktiež nebolo sporné, že vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia, upraveného zákonom č. 461/2003 Z. z., získal obdobie dôchodkového poistenia (tzv. „civilné zamestnanie“) v rozsahu 4 452 dní, t. j. 12 rokov a 72 dní obdobia dôchodkového poistenia ako ani to, že navrhovateľke bol rozhodnutím Ministerstva vnútra SR priznaný vdovský výsluhový dôchodok od 24.03.2010.

Sporným sa v konaní stala otázka, či navrhovateľka splnila podmienky pre priznanie vdovského dôchodku ustanovené zákonom č. 461/2003 Z. z..

Najvyšší súd Slovenskej republiky mal pri posudzovaní zákonnej úpravy nároku na vdovský dôchodok v danej veci za to, že ustanovenia § 60 ods. 2 a 3 a § 255 ods. 5 a 6 zákona č. 461/2003 Z. z. nie sú v súlade s čl. 39 ods. 1 a čl. 55 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, a preto v súlade s § 109 ods. 1 písm. b/ OSP v spojení s § 492 ods. 1 SSP uznesením zo dňa 13.12.2017 prerušil odvolacie konanie a čakal na rozhodnutie ústavného súdu. Ústavný súd SR nálezom č. k. PL. ÚS 16/2017-52 zo dňa 13.02.2019 návrhu najvyššieho súdu nevyhovel. V dôvodoch nálezu ústavný súd okrem iného uviedol:

„... posudzovanie nároku na vznik invalidného dôchodku sa systémovo posudzuje podľa právnej úpravy, t. j. iného systému, ako je sociálne zabezpečenie policajtov a vojakov vrátane potrebnej doby zamestnania ako jednej z podmienok pre vznik nároku naň. Možnosť vzniku nároku na invalidný dôchodok zo systému „všeobecného“ sociálneho poistenia osobám, ktoré boli účastníkmi systému sociálneho zabezpečenia policajtov a vojakov, môže fakticky/reálne nastať až po tom, ako policajt alebo

vojak ukončil svoj služobný pomer, bol mu priznaný výsluhový dôchodok a rozhodol sa ďalej pracovať ako zamestnanec participujúc obligatórne na sociálnom poistení podľa zákona č. 461/2003 Z. z..

Z dôvodu, že ide o osoby začlenené do samostatného systému sociálneho zabezpečenia - rešpektujúc osobitnú náročnosť ich práce a verejný záujem na zabezpečení výkonu týchto služieb - ktoré sa po skončení ich služobného pomeru zamestnali v rámci iných pracovnoprávných vzťahov zakladajúcich ich účasť na sociálnom poistení, kde však platia iné pravidlá, môžu sa im tieto iné pravidlá zdať, vzhľadom na čas, kedy do týchto nových vzťahov vstúpili, prísne. Zdanie prísnosti môže u nich evokovať aj zdanie protiústavnosti.

Podľa názoru ústavného súdu by ale riešenie, ktoré by v rámci sociálneho poistenia bez ďalšieho favorizovalo určitú skupinu subjektov z iného systému sociálneho zabezpečenia - odpustiť alebo znížiť bez ďalšieho všeobecne ustanovenú potrebnú dobu účasti na sociálnom poistení pre vznik nároku na invalidný dôchodok - by bolo vo vzťahu k ostatným účastníkom systému sociálneho poistenia nesystémové a nespravodlivé. Ak by malo ísť o „zmäkčenie“ podmienok pre vznik nároku na invalidný dôchodok podľa zákona č. 461/2003 Z. z., teda o „zvýhodnenie“ osôb poberajúcich výsluhový dôchodok bez toho, aby sa toto „zmäkčenie“ eliminovalo iným riešením, prípadne participáciou štátu, potom by vyvstala aj otázka ústavnosti takéhoto riešenia. ...

... nemožno nebrať do úvahy a prehliadnúť, že zákon č. 461/2003 Z. z. a zákon č. 328/2002 Z. z. upravujú dva samostatné vedľa seba stojace sociálne systémy, ktoré poskytujú zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa pre iný okruh osôb a za iných podmienok ustanovených týmito zákonmi upravujúcimi jednotlivé systémy. Nemožno však argumentovať protiústavnosťou všeobecne aplikovateľného modelu dôb zamestnania pre vznik nároku na invalidný dôchodok tých osôb, ktoré sú štandardnými účastníkmi tohto systému, a to len preto, že pre skupinu osôb prichádzajúcich z iného systému, ale teraz už zúčastnených vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia, sú parametre nastaveného modelu dôb zamestnania pre nich náročné na splnenie a z ich pohľadu prísne až nespravodlivé. Vzhľadom na uvedené je v prvom rade vecou zákonodarcu, ako sa vyrovná s vecnou stránkou problému.

Vychádzajúc z uvedených východísk možno v závere zhrnúť, že navrhovateľom napadnuté ustanovenia zákona č. 461/2003 Z. z. nie sú podľa názoru ústavného súdu v konflikte s čl. 39 ods. 1 ústavy ani s čl. 55 ods. 1 ústavy. ...“

Vzhľadom na citovaný nález ústavného súdu odvolací súd pri posudzovaní zákonnosti napadnutého rozhodnutia odporkyne o nároku na vdovský dôchodok vychádzal z ustanovení § 60 ods. 3 a § 255 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z., v zmysle ktorých v konaní o nároku na vdovský dôchodok podľa tohto zákona nemožno navrhovateľke započítať do doby dôchodkového poistenia jej nebohého manžela celú dobu jeho dôchodkového poistenia, vrátane jeho služby v PZ, nakoľko táto jej bola započítaná za účelom priznania vdovského výsluhového dôchodku podľa zákona č. 328/2002 Z. z.. Z tohto dôvodu odporkyňa nemohla postupovať v intenciách Dohovoru č. 128 o invalidných, starobných a pozostalostných dávkach tak, ako to požadovala navrhovateľka. Bez uvedenej doby služby získal nebohý manžel navrhovateľky obdobie dôchodkového poistenia v tzv. „civilnom zamestnaní“ v rozsahu iba 4 452 dní, t. j. 12 rokov a 72 dní, takže ku dňu jeho smrti dňa 24.03.2010 vzhľadom na vek 52 rokov nespĺnil podmienku najmenej 15 rokov dôchodkového poistenia podľa § 72 ods. 1 písm. g/ zákona č. 461/2003 Z. z..

Vzhľadom na to, že nebohý manžel navrhovateľky nespĺnil dve zákonom ustanovené kumulatívne podmienky pre vznik nároku na starobný dôchodok, a to získanie najmenej 15 rokov obdobia dôchodkového poistenia a dosiahnutie dôchodkového veku, odporkyňa napadnutým rozhodnutím správne zamietla žiadosť navrhovateľky o vdovský dôchodok z dôvodu nesplnenia podmienky pre vznik nároku na túto dávku ustanovenej v § 74 ods. 1 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z. z..

Námietku navrhovateľky o nerovnakom zaobchádzaní s ňou v porovnaní s poistencami poistenými iba

vo všeobecnom systéme považoval odvolací súd za nedôvodnú, keďže navrhovateľka nepreukázala, že by vo vecne totožných prípadoch odporkyňa alebo príslušné súdy rozhodli inak. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na ustálenú judikatúru Najvyššieho súdu SR (napr. rozsudok sp. zn. 9So/106/2008 zo dňa 25.11.2008, rozsudok sp. zn. 9So/37/2012 zo dňa 27.03.2013), ktorá konštatuje, že riešenie zabezpečenia pozostalých pri strate žiteľa je aj otázkou ekonomickej únosnosti pre štát, a preto je vecou štátu, resp. zákonodarcu, či, ktoré skupiny občanov a v akom rozsahu zabezpečí pre prípad straty žiteľa. Súdy sú pri preskúmaní rozhodnutí o nárokoch na dávky dôchodkového poistenia viazané zákonmi a nie sú oprávnené odstraňovať prípadné tvrdosti zákona.

Z uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok krajského súdu potvrdil podľa § 250ja ods. 3 v spojení s § 219 ods. 1, 2 OSP ako vecne správny.

O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 1 OSP v spojení s § 250l ods. 2 a § 250k ods. 1 OSP tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku, lebo navrhovateľka nebola v tomto konaní úspešná.

Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.